

Verdwenen boerderijen op Weleveld

E.T.J.T. Kwint

Oude kaarten zijn een prima hulpmiddel om situaties van voorheen te reconstrueren. Een voorwaarde daarbij is dat de kaart niet te grootschalig is zoals de kaarten van Ten Hove. De eerste kaart die dan enige gedetailleerde informatie voor Weleveld kan leveren, is de Hottinger kaart, verder HK. Deze streek werd daarbij rond 1790 gekarteerd. De HK werd voor militaire doeleinden gemaakt. Dus wegen, wateren, dorpen, steden en voornamen huizen, zoals havezates, staan naar moet worden aangenomen goed ingetekend. Maar of bosjes, bossen en boerderijen allemaal even nauwkeurig op hun plaats staan, is twijfelachtig. Bovendien staan er bij de boerderijen, in ieder geval die op Weleveld, geen namen vermeld. Sommige ingetekende boerderijen zijn te herleiden naar nog bestaande, anderen doen vermoeden dat er maar wat getekend is. Dus wel een algemeen beeld, maar geen absolute zekerheid.

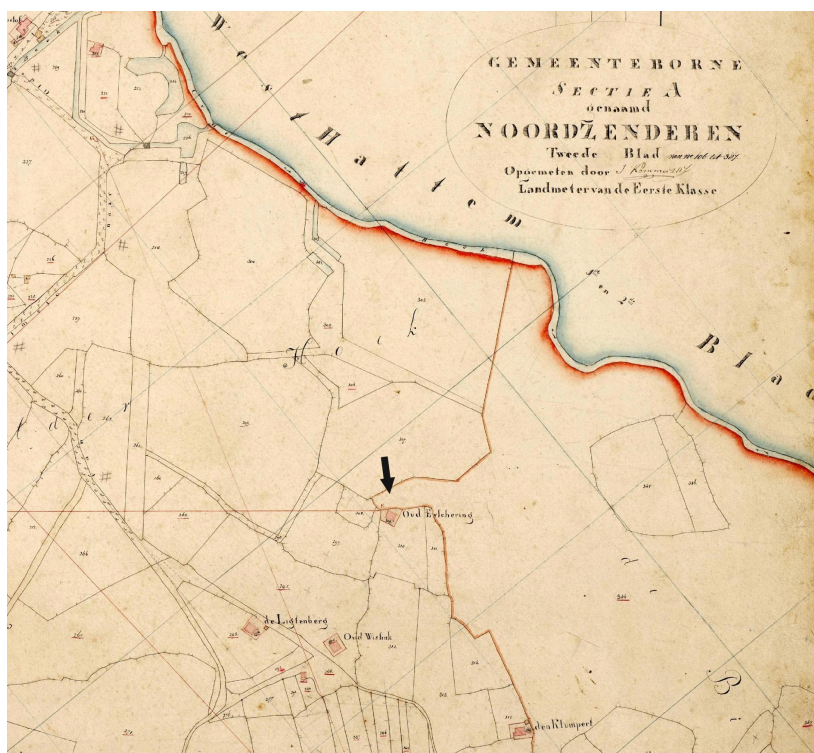
In 1819 koopt G.J.O.D. Dijkers, ontvanger particulier te Almelo, Weleveld van de laatste Van Hambroick, die het huis in 1804 liet afbreken. Omdat vanaf dat moment de eigenaar niet meer op het goed woonde, kreeg Weleveld de status van belegging. Voor een beter overzicht daarvan gaf Dijkers in 1821 opdracht aan L.M. Schukking een beheerskaart, verder SK, te maken. De Welevelder boerderijen staan met naam zo nauwkeurig mogelijk op deze kaart ingetekend, waarbij richting en vorm te zien zijn. Een belangrijke verbetering ten opzichte van de HK.

Nog weer mooier wordt het wanneer de eerste kadastrale kaart, verder KK, uit 1832 verschijnt. Eindelijk een absolute zekerheid, maar natuurlijk wel afhankelijk van de meet- en teken-techniek van die tijd. Op de SK en de KK staan op Weleveld drie boerderijen die inmiddels verdwenen zijn. Dat zijn Oud Esschering, Zweershuis en Nardus Mulder. De laatste werd afgebroken kort nadat Cato Hänisch-ten Cate in 1908 Weleveld kocht. Nardus Mulder was geen volgwaaarde boerderij, maar de woning van één van de twee molenaars op de Welevelder watermolens, een korenmolen en een oliemolen en behoorde tot de vrijing van Weleveld. Het gebouw stond schuin tegenover het huidige Muldershuis aan de andere kant van de Bekkingvelderweg. Vanwege de vergravingen van de Bornebeek aldaar in 1935 en nadien in 1994 zal er niets meer terug te vinden zijn, want Nardus Mulder lag waar nu de beek loopt. Bij de vergraving van 1994 is nog gekeken naar eventuele resten, maar toen is al niets meer gevonden.

Oud Esschering was de lijftucht, vide het voorvoegsel "oud", van de boerderij Esschering aan de

Zenderensestraat. Deze boerderij behoorde tot Weleveld, maar werd in 1970 aan de bewoners, de familie Jansen, verkocht. Oud Esschering is niet te vinden op de HK, maar wel op de SK en de KK. Wellicht niet ingetekend op de HK omdat het niet een volgwaaarde boerderij betrof of te klein was of gewoon niet door Hottinger c.s. gezien. Wellicht is het ook te veel eer om Oud Esschering een kransboerderij te noemen. Wat opvalt is de relatief grote afstand waarop deze lijftucht van de hoofdboerderij lag, namelijk 700 m hemelsbreed, terwijl lijftuchten in den regel naast of in de onmiddellijke nabijheid werden gebouwd.

Op de Chromotopografische Kaart des Rijks 1: 25.000 blad 379 BORNE, *Verkend 1882, Herzien in*

Oud Esschering (zie de pijl) afgebeeld op de kadastrale kaart van 1832.

van de vier hoeken van Oud Esschering naar de de perceelsgrenzen ingemeten worden. Die afstanden konden daarna op schaal op datzelfde millimeterpapier gezet worden. Zo werden de coördinaten bepaald van de vier hoeken van de lijftucht, die zo'n 9 bij 12 meter groot is geweest. De dikte van de lijntjes op de KK heeft uiteraard de nauwkeurigheid van dit proces negatief beïnvloed.

Een gelukkige bijkomstigheid was dat het bureau RAAP met een geofysisch onderzoek op Weleveld bezig was. Voor de heer Verschoof van RAAP was het een kleine moeite met zijn uiterst nauwkeurige GPS die vier punten in het veld te markeren. Daar staan nu simpele betonpalen van ongeveer 1.10 m boven de grond, geverfd in de kleur van Bentheimer zandsteen zodat je toch ziet waar de hoeken van Oud Esschering ooit stonden zonder dat de palen een storend element in het landschap zijn.

Het mooiste moment kwam toen er een gat gegraven moest worden voor de vierde en laatste paal en op ongeveer 50 cm onder het oppervlak op een stuk fundament van de oude lijftucht werd gestoten. Er is niet verder gegraven om te zien of we ook nog precies op een hoek zaten, maar mede hierdoor mag aangenomen worden dat de palen met een redelijke mate van nauwkeurigheid in het veld staan. Binnen de palen is een speciaal weidebloe-

Oud Esschering anno 2014. De palen 1 t/m 4 markeren de hoekpunten. De vierde staat op een stukje oude fundering. Op de achtergrond de woning van de familie Braamhaar aan de Hebbrodweg.

menmengsel gezaaid zodat het er uit verte vriendelijk gaat uitzien.

Nu rest nog Zweershuis, dat wel op alle bovengenoemde kaarten staat. Een wat moeilijker geval omdat op dat perceel nu bos groeit met veel bramen, waardoor de situatie minder overzichtelijk is. De berekeningen zijn inmiddels gemaakt. Rest nog het inmeten in het veld en het plaatsen van palen.

Noot:

De foto op deze pagina en beide kaarten op voorgaande pagina's zijn verzorgd door de auteur.

Onderstaande tekst op deze pagina behoort niet tot dit artikel

70 jaar bevrijding in april 2015. Oproep aan onze leden

Verhalen

Het eerste nummer van jaargang 2015 van *Boorn en Boerschop* zal geheel in het teken staan van 70 jaar bevrijding. Graag willen we leden (en/of hun bekenden) die de donkere oorlogsjaren meemaakten, oproepen om verhalen met ons te delen. Hierbij gaat het niet in de eerste plaats om het grote landelijke gebeuren, maar over het plaatselijke. Het lief en leed van de "gewone" Bornse burger. Als u denkt dat u wel en wee met ons kunt delen, neem dan contact op met de redactie. Adressen staan in het colofon vermeld.

Foto's en items voor tentoonstelling

In hetzelfde kader zal onze vereniging een fototentoonstelling samenstellen. Wij willen hierbij iedereen oproepen om eens in de oude fotoalbums te duiken om te bekijken u nog foto's heeft die scènes van oorlog of bevrijding laten zien én die de vereniging mag gebruiken op de tentoonstelling. De foto's worden gescand, originelen ontvangt u zo snel mogelijk weer terug. Ook andere spullen als bonkaarten, persoonsbewijzen, etc. zijn welkom.

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking. U kunt zich melden op het HIP op de tweede etage van de bibliotheek, of via info@heemkundeborne.nl dan wel, archieff@heemkundeborne.nl, of telefonisch bij een van de bestuursleden.